

EUSKARA, EUSKAL HERRIAREN NORTASUNEAN

Gure egunotan maizegi entzuten dut abertzaleok euskara politizatu dugula. Hortaz ari direnek, argi ikusten denez, nonbait ez dakite euskal abertzaleen alderdia sortu baina lehenagotik zegoela hizkuntza politizaturik Frantzia eta Espainiako erregeen aldetik. Gai hortaz nahikoa argibide eman izan dut zenbait artikulutan eta baita ere igaz argitaratu nuen nire *Giza eskubideen inguruan* (2000) deritzan liburuaren 54 eta 69. orrialdeetan.

Oroí Frantziako Errege Luis XII.ak, 1510. urteko ekainean, ordenantza bidez agindu zuela epaiketa guziak biztanle bakoitzari bere hizkuntzan egiteko. Erabaki hori, bere ondorengo Frantzisko I.ak, 1531. urtean berretsi zuen. Baina, zortzi urte geroago ezabatuz suntsitu zuen, euskararekin batean Frantzia guziko hizkuntzen etorkizuna larritasun ilunetara bultzaraziz.

Espainian ordea, eskola guzietan gaztelera soilik irakastea, Carlos III.ak bere *Real Cédula de 23 de junio de 1768* haren aginduz behartu zuen; baina horren aurretik kontsigna bezala behartzen zen. Lehen lehenago, Errege Katolikoek garaiko

Gurutzadetan judu eta arabiarren aurka aldarrikatzen zuten "Heble en cristiano" esaldia. Nork pentsa zezakeen arameera ez dakitenek euskaldunoi ere esaldi hori erantsiko zigitela? Francoren diktadura madarikatu haren denboran, euskaldunok hamaika aldiz entzun beharra izan genuen.

Beraz, agindu horiek, lehen abertzale alderdia sortu zuen Sabino Arana jaio baina lehenagokoak ditugu. Zeren hizkuntzak, izatez, herri baten mintzabide naturalak bai dira politikak asmatu baino lehenagotik. Adibidez, Nafarroako erresuman, gehienbat latina erabiltzen zen idazkera ofizialetan eta, 1167. urtean, Iruñeko apezpiku zen Petrus II.ak *Lingua Navarrorum* deitzen zion euskarari. Horren berriak nahikoa garbi eman bai nituen aipatu dudan *Giza eskubideen inguruan* deritzan liburu horren 67-68. orrialdeetan, eta "*Lingua Navarrorum*-en zoritxarra edo giza eskubiderik eza" izenburuzko kapitulua 73-83. orrialdeetan.

Europako Batasunak, "Hizkuntzen Urtea" izendatu du 2001garren hau, hizkuntza aniztasuna Europako ondarearen aberastasunik funtsezkoene-

EROSLE

CHARTER SUNDĒGI

Telf. 943 64 15 40
Santiago kalea, 17
20280 HONDARRIBIA

DISCOTECA
TRUCK
HONDARRIBIA

Foru Kalea,
Z/G

Almirante
Alonso
Kalea, 12

Pub
Kaizar

tako bat dela eta etorkizunean ere hala izan behar duela adieraziz.

Izan ere, euskara, Euskal Herriaren nortasunik bereziena bai dugu. Horregatik, beste hizkuntzak ukatzeke, gure hau euskaldunok erabili eta edonorren aurrean errespetarazi beharra dugu.

Hori kontutan izanik aurkeztu nuen Euskaltzaindian "Hizkuntza, hitzunen giza eskubideen arabera" zeritzan txosten hura (ikus *Euskera*, XLIV, 1. alea (1999) 979-983. orr.).

Txosten horretarako baliatu nintzen Nazio Batuen Erakundeak (ONU-k) 1948ko abenduaren 10ean agertu zuen *Giza eskubide guztien Aitorkizuna* delakoak eskaintzen zituen arauetaz. Bere lehen Artikuluak argi eta garbi zioen: "*Gizon-emakume guztiak aske jaiotzen dira, duintasun eta eskubide berberak dituztela; eta ezaguera eta kontzientzia dutenez gero, elkarren artean senide legez jokatu beharra dute*".

Bigarren Artikuluaren lehen zatiak dioenez: "*Gizaki orori dagozkio Adierazpen honetan adierazitako eskubide eta askatasunak, eta ez da inor bereziko arraza, larru-kolorea, sexua, hizkuntza, erlijioa, politikako edo bestelako iritzia, sorterrria edo gizarteko jatorria, ekonomi maila, jaiotza edo beste inolako gorabeheretatik*".

Eta hogeita seigarren Artikuluaren hirugarren zatian dakar beste honako hau: "*Gurasoek lehentasunezko eskubidea izango dute seme-alabei emango zaien hezkuntza mota aukeratzeko*".

Gero, horren ondorioz noski, Unesco arduratu zen lan sakon bat gertatzen, soziologo, hizkuntzalari eta pedagogoak bilduz eta elkarren artean hizkuntzen arazoa aztertuz, erabakiak argitara emateko, gomendio gisa: *L'emploi des langues vernaculaires dans l'enseignement*, 1953. urtean liburuxka batean argitaratzen. Zorritzarrez, Franco zen Espainian agintari eta hemen ez zen izan mezu haren zabalkundea egiteko erarik.

Giza eskubideak diren aldetik, Euskaltzaindiarentzat ez-ezik, euskaldun guztiontzat ere oso baliagarriak dira ONU eta Unesco-ren arau horiek. Eta orain, baliagarriagoak iruditzen zaizkit Europako Batasunak 2001. hau "Hizkuntzen Urtea" izendatu denez gero.

Badugu gai hontaz zer eginik eta euskaldunoi dagokigu hoietaz baliatuz aurrera begira bide egokiak hautatuz jarraitu beharra.

JUAN SAN MARTIN
EUSKALTZAINA

Susperregi

ARTE - GALERIA

San Pedro, 1 20280 Hondarribia
Tel. 943 64 25 56 / 943 64 70 99 / 647 559 691
Faxa: 943 64 71 16
e-mail: garailan@jet.es
www.susperregi.net
susperregiarte@terra.es

Hawaii

Hawaiien dena da berezia

San Pedro kalea 12 • 943 64 20 76
Santiago kalea z/g • Zuloaga z/g • 943 64 17 58
Rebellin 3 • 943 64 48 00

20280 Hondarribia